

Каліжук Г.

*магістрантка II курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – викл. Пушкар О.І.*

КОМПОНЕНТНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ЗАКЛАДІВ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Починаючи з 2008 року, коли розпочалася реформа системи охорони здоров'я в Україні, особливий акцент робиться на ефективність роботи первинної медичної допомоги. Її особлива роль пояснюється максимальним наближенням останньої до значної частини населення нашої держави. Однак, окрім вище згаданого показника, вона характеризується досить високим рівнем залежності від умов, в яких працюють заклади, які надають цей вид допомоги. Особливо яскраво це проявляється в межах територій із значним переважанням сільського населення. Зокрема, до таких належить і Тернопільська область, а відтак, ця територія потребує ретельного, постійного моніторингу діяльності таких закладів у їх взаємодії з територією розміщення.

Вивченість проблеми у науковій літературі. Питання організації первинної медичної допомоги досить гостро стояло ще до початку медичної реформи. Воно розглядалося авторами як самостійне, так і в контексті розгляду цілісної системи охорони здоров'я. Найбільш глибоко з адміністративної та функціональної точок зору система закладів охорони здоров'я розглядалася вченими-медиками, зокрема, Гаврилюком О.Ф., Гладуном З.С., Голяченком О.М., Сердюком А.М., Приходським О.О. та іншими. Питання взаємодії закладів первинної медичної допомоги з територією їх розміщення, а також взаємодії між окремими елементами системи первинних закладів охорони здоров'я в територіальному плані досліджувалися у працях вчених-географів, зокрема, Г.А. Барковою, Х. Подвірною, О.І. Пушкарем та іншими.

Виклад основного матеріалу. Первинна медична допомога – складова системи охорони здоров'я, яка поряд з іншими галузями цієї системи надає різноманітні послуги, пов'язані із збереженням та відновленням здоров'я населення. Внаслідок медичної реформи, цей вид допомоги виокремився в окрему ланку (одним із досягнень медичної реформи є розмежування первинної, вторинної та третинної медичної допомоги), яка почала набувати специфічних рис. Зокрема до них варто віднести широкий спектр надання медичних послуг, тісноту взаємодії з населенням території обслуговування, особливості

матеріального та кадрового забезпечення в межах окремих адміністративних територій (територіальних громад) тощо.

Система первинної медичної допомоги населенню Тернопільської області, у відповідності до законодавства України про охорону здоров'я, складається з центрів первинної медичної допомоги (ЦПМСД) та їх функціональних одиниць – амбулаторій загальної практики сімейної медицини (АЗПСМ), дільничних лікарень (ДЛ), а також фельдшерських (ФП) та фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП). Ці заклади поєднуються за допомогою функціональних та адміністративно-управлінських зв'язків.

Центри первинної медико-санітарної допомоги відіграють адміністративну функцію, тим самим забезпечують різноманітні аспекти функціонування підпорядкованих їм закладів, в тому числі фінансування, матеріально-технічне забезпечення, підвищення кваліфікації та ліцензування кадрів, акредитацію окремих закладів тощо. У 2017 році на території Тернопільської області функціонувало 18 центрів ЦПМСД, які охоплюють територію практично усіх адміністративних районів області, за виключенням Тернопільського, в межах якого функціонує територіальне медичне об'єднання. В той же час на території Зборівського та Чортківського районів функціонує по 2 заклади цього типу.

Амбулаторії загальної практики сімейної медицини – основна функціональна одиниця мережі первинної медичної допомоги. Цей вид закладів охорони здоров'я надає первинну лікарську медичну допомогу, проводить профілактику захворювань в межах території обслуговування, бере участь у наданні екстреної медичної допомоги. Основним критерієм формування АЗПСМ є чисельність населення в зоні обслуговування. У відповідності до положення «Про амбулаторію» такий показник повинен становити понад 1500 осіб – для міської місцевості, і понад 1000 – для сільської.

В межах Тернопільської області АЗПСМ залишається найчисельнішим видом закладів охорони здоров'я, які надають лікарську медичну допомогу. Їх чисельність із початком медичної реформи збільшувалася до 2015 року (див. рис. 1). Це пояснюється необхідністю охоплення якомога більшої території послугами сімейних лікарів.

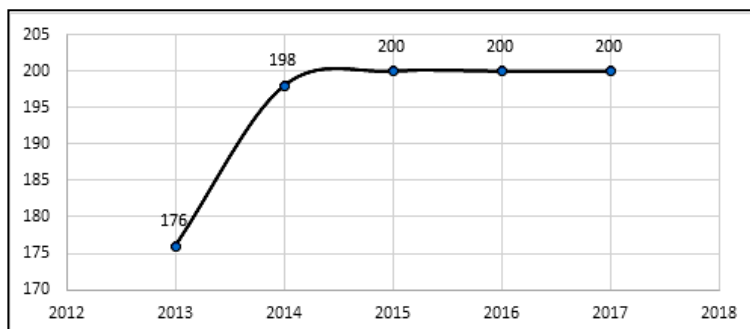

Рис. 1 Динаміка формування мережі амбулаторій загальної практики сімейної медицини в Тернопільській області за 2013-2017 рр.

Однак, створення значної кількості закладів охорони здоров'я вищого рівня (як правило формування нових АЗПСМ відбувалося шляхом реорганізації великих ФАП) зумовило додаткове фінансове навантаження на Державний бюджет, що у свою чергу, в разі переведення таких закладів на фінансування з місцевих бюджетів, призведе до скорочення їх кількості. На сьогоднішній день на території Тернопільської області сформовано 200 АЗПСМ, з яких найбільша кількість зосереджена на території Гусятинського (21), Чортківського (19), Заліщицького (17) та Збаразького (17) районів.

Найнижчою функціональною одиницею системи надання первинної медичної допомоги є фельдшерські та фельдшерсько-акушерські пункти. Цей вид закладів надає первинну долікарську медичну допомогу, бере участь у наданні первинної лікарської медичної допомоги та контролює виконання приписів сімейного лікаря. Також, в межах таких закладів проводиться профілактика найпоширеніших видів захворювання. Послуги, які надаються їх персоналом є найбільш доступними, особливо для сільського населення, що є досить актуальним для Тернопільської області, де сільське населення переважає над міським. На відміну від динаміки формування АЗПСМ, динаміка формування ФАП є негативною. За період з 2013 до 2017 року кількість фельдшерсько-акушерських пунктів скоротилася на 5 одиниць. Це обумовлюється двома факторами: по-перше, адміністративною реформою, по-друге – скороченням чисельності сільського населення. В результаті адміністративної реформи на території районів утворилися об'єднання – територіальні громади, які за законом мають ряд повноважень, в тому числі до них належить і формування закладів первинної медичної допомоги, які знаходяться на балансі цього утворення. Як правило, заклади цього рівня

розташовуються в найбільших селах громади, в той же час, заклади, які розташовувалися на території сіл, де чисельність населення була нижчою за нормативну розформувалися або реорганізовувалися, з метою зниження навантаження на бюджет громади.

Фельдшерські та фельдшерсько-акушерські пункти по території Тернопільської області розміщені нерівномірно. Так, найбільша їх кількість спостерігається на території Чортківського (54), Борщівського (54), Теребовлянського (51) та Заліщицького районів.

Висновки. Первинна медична допомога – це найбільш доступний для населення вид медичної допомоги. В його межах надається первинна лікарська (надається АЗПСМ) та первинна долікарська (ФП/ФАП) медична допомога. Також заклади цієї ланки здійснюють профілактичні заходи серед населення та беруть участь у наданні екстреної медичної допомоги). На території Тернопільської області первинна медична допомога надається центрами первинної медико-санітарної допомоги та їх функціональними підрозділами: амбулаторіями загальної практики сімейної медицини та фельдшерсько-акушерськими пунктами. Розміщення останніх по території області є нерівномірним. Найбільша кількість амбулаторій спостерігається в межах Гусятинського, Чортківського, Заліщицького та Збарзького районів, фельдшерсько-акушерських пунктів – Чортківського, Борщівського, Теребовлянського та Заліщицького районів.

Список використаних джерел

1. Голяченко О.М., Сердюк А.М., Приходський О.О. Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я/ О.М. Голяченко, А.М. Сердюк, О.О. Приходський – Тернопіль: Джура, 1997. – 328с.
2. Мережа і ліжковий фонд медичних закладів охорони здоров'я за 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 роки – Комунальна установа Тернопільської обласної ради «Інформаційно-аналітичний центр медичної статистики». – Тернопіль, 2013-2017. – 18 с.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19 листопада 1992 N 2801-XII. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.spine.org.ua>. – Заголовок з екрану.
4. Основні показники стану здоров'я населення та ресурсів охорони здоров'я Тернопільської області. 2017. – Тернопіль: Комунальна установа Тернопільської обласної ради „Інформаційно-аналітичний центр медичної статистики”. – 2017. – 127 с.
5. Положення про центр первинної медико-санітарної допомоги від 29 липня 2016 року №z1167-16. – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1167-16>
6. Положення про амбулаторію загальної практики сімейної медицини від 29 липня 2016 року № z1168-16. – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1168-16>
7. Положення про фельдшерський та фельдшерсько-акушерський пункт від 29 липня 2016 року № z1169-16. – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-16>